

Socialförsäkringsutskottets yttrande 2019/20:SfU3y

Stöd till kommunsektorn

Till finansutskottet

Finansutskottet beslutade den 23 januari 2020 att ge socialförsäkringsutskottet tillfälle att avge yttrande över förslaget till utskottsinitiativ om stöd till kommunsektorn i de delar som rör utskottets ämnesområde.

Socialförsäkringsutskottet begränsar sitt yttrande till att avse förslaget om att inte genomföra det ingångsavgift som regeringen aviserat.

Socialförsäkringsutskottet anser att finansutskottet bör tillstyrka förslaget till utskottsinitiativ i den del som avser ingångsavgiften.

I yttrandet finns en avvikande mening (S, C, L, MP).

Utskottets överväganden

Regeringens aviserade förslag om ingångsavdrag

I budgetpropositionen för 2020 avsattes medel för det förslag om att införa ett ingångsavdrag från den 1 juli 2020 som regeringen aviserat. Regeringen bedömde att förslaget skulle komma att innebära en offentligfinansiell nettokostnad på 1,67 miljarder kronor för 2020 och 4,77 respektive 6,22 miljarder kronor för 2021 och 2022. Dessa kostnader beaktades vid beräkningen av budgetens inkomster, och inkomstberäkningarna godkändes därefter av riksdagen (bet. 2019/20:FiU1, rskr. 2019/20:59).

Ingångsavdraget är avsett som ett stöd för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden i form av en nedsättning av arbetsgivaravgifterna. Förslaget bygger på en överenskommelse mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna.

Syftet med ingångsavdraget är att göra det mer attraktivt att anställa personer som inte är etablerade på arbetsmarknaden eller som stått utanför arbetsmarknaden en längre tid. Den nedsatta arbetsgivaravgiften gäller lön och andra ersättningar upp till 23 500 kronor per månad. Ingångsavdraget kommer framför allt att omfatta unga personer som är nya på arbetsmarknaden och saknar högre utbildning, långtidsarbetslösa samt nyanlända med uppehållstillstånd som skyddsbehövande och deras anhöriga. Nedsättningen sker genom att omkring två tredjedelar av de totala arbetsgivaravgifterna tas bort så att arbetsgivaren endast betalar ålderspensionsavgiften på 10,21 procent. Med ingångsavdraget får arbetsgivaren en nedsättning med som mest ca 5 000 kronor per månad.

Enligt vad som framgår av en promemoria från Finansdepartementet, Nedsättning av arbetsgivaravgifter för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden (ingångsavdrag), bedöms ingångsavdraget innebära en offentligfinansiell nettokostnad på 1,67 miljarder kronor 2020. För 2021 och 2022 bedöms nettokostnaden bli 4,77 respektive 6,22 miljarder kronor. Promemorian har remissbehandlats och är för närvarande föremål för beredning i Regeringskansliet.

Stöd till kommunsektorn

Förslaget till utskottsinitiativ innebär en begäran om att finansutskottet ska föreslå riksdagen dels ändrade ramar för utgiftsområden och ändrade anslag för budgetåret 2020, dels som en följd av att ingångsavdraget inte införs, en ändrad beräkning av statens inkomster för 2020. Som skäl för denna begäran anförs att kommunsektorn står inför mycket stora utmaningar, främst till följd av den demografiska utvecklingen där andelen äldre ökar liksom antalet elever i grundskolan. Parallellt med denna utveckling sviktar det kommunala skatteunderlaget. Detta leder sammantaget till att kommunsektorn är satt under

hård press. För att hålla uppe kvaliteten i välfärden och motverka uppsägningar krävs ett ökat stöd.

Runt om i Sverige kommer larmrapporter om stora nedskärningar inom skolan, barnpsykiatri, äldreomsorgen och sjukvården. Läget är således akut och ordinarie ändringsbudget hinner inte inväntas. Riksdagen bör därför besluta om en ändring i statens budget för 2020 med fokus på att stärka välfärden.

Eftersom införandet av ett ingångsavdrag skulle innebära en ineffektiv skattelättnad med en begränsad effekt på sysselsättningen bör de medel som är avsatta för ingångsavdraget i stället användas för att finansiera detta nödvändiga resurstillskott till välfärden.

Utskottets ställningstagande

Kommunernas ekonomi och därmed välfärden är satt under hård press. Det handlar främst om den sedan decennier kända demografiska utvecklingen, där andelen äldre ökar samtidigt som antalet elever i grundskolan också ökar. Parallellt med denna utveckling viker det kommunala skatteunderlaget. Mot denna bakgrund anser socialförsäkringsutskottet att det är befogat att använda medel avsatta för ett kommande ingångsavdrag för att i stället stärka kommunernas ekonomi. En förstärkning av välfärden bör således prioriteras framför en nedsättning av socialavgifterna.

Regeringen har aviserat sin avsikt att i vårändringsbudgeten för 2020 föreslå förstärkningar av kommunernas ekonomi med 5 miljarder kronor, men som socialförsäkringsutskottet ser det är det både för lite och för sent. Socialförsäkringsutskottet anser därför att förslaget till utskottsinitiativ är väl avvägt, i synnerhet som ingångsavdraget är en ineffektiv skattelättnad som bedöms ha en begränsad effekt på sysselsättningen. Det är därför rimligt att de medel som är avsatta för ingångsavdraget genom en ändring i statens budget omfördelas för att finansiera en ökning av de generella statsbidragen till kommunsektorn. Finansutskottet bör således tillstyrka initiativförslaget i den del som avser ingångsavdraget.

Stockholm den 6 februari 2020

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Maria Malmer Stenergard

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Maria Malmer Stenergard (M), Rikard Larsson (S), Paula Bieler (SD), Teresa Carvalho (S), Solveig Zander (C), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M), Kadir Kasirga (S), Hans Eklind (KD), Björn Petersson (S), Bengt Eliasson (L), Jonas Andersson i Skellefteå (SD), Mats Berglund (MP), Arin Karapet (M), Emilia Töyrä (S), Ann-Sofie Alm (M), Christina Høj Larsen (V) och Linda Lindberg (SD).

Avvikande mening

Stöd till kommunerna (S, C, L, MP)

Rikard Larsson (S), Teresa Carvalho (S), Solveig Zander (C), Kadir Kasirga (S), Björn Petersson (S), Bengt Eliasson (L), Mats Berglund (MP) och Emilia Töyrä (S) anför:

Att utskott tar initiativ för att ändra en redan beslutad budget på det sätt som nu föreslås, är tidigare oprövat. Det är att frånga den ordnade och sammanhållna budgetprocess Sverige haft i åtskilliga decennier. Syftet med en samlad budgetprocess är att riksdagen beslutar om och tar ansvar för en helhet. En ordnad budgetprocess ger även medborgare, företag, kommunsektorn och myndigheter långsiktiga planeringsmöjligheter och stabila förutsättningar.

Vi finner det därför oroväckande att Moderaterna, Kristdemokraterna, Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna väljer att frånga den budgetprocess som har tjänat Sverige väl under många år. Regeringen har tillsammans med Centerpartiet och Liberalerna aviserat att kommuner och regioner redan i år ska få minst 5 miljarder kronor mer i generella tillskott och att rättsväsendet ska få ytterligare förstärkning. Förslagen har kommunicerats för att ge tidiga besked till regioner, kommuner och myndigheter men ska behandlas inom ramen för en ordnad process i den ordinarie vårändringsbudgeten. Det visar att dessa frågor kan hanteras utan att riksdagen ändrar i en beslutad budget.

För ungdomar utan gymnasieexamen eller med yrkesförberedande gymnasieexamen är det viktigt att snabbt etablera sig på arbetsmarknaden för att inte riskera att hamna i längre arbetslöshet. Detsamma gäller för personer som beviljats uppehållstillstånd som skyddsbehövande och personer med uppehållstillstånd på grund av anknytning till sådana personer. För långtidsarbetslösa och andra som står långt ifrån arbetsmarknaden och vill få ett arbete, t.ex. kvinnor som tagit ansvar för hem och barn i stället för att förvärvsarbeta, är det angeläget att få ett insteg på arbetsmarknaden. Flera av dessa grupper är i dag antingen utestängda från arbetsmarknadsstöd eller måste kvalificera sig genom viss tid som arbetssökande. Under den tiden riskerar de att komma ännu längre från arbetsmarknaden.

Genom att göra det billigare att anställa personer som står långt ifrån arbetsmarknaden kan ett incitament skapas för arbetsgivare att anställa sådana personer. Förslaget om ingångsavdrag innebär att arbetsgivaravgifterna och den allmänna löneavgiften sätts ned för att på ett förhållandevis enkelt sätt skapa sådana incitament för arbetsgivare. Ingångsavdraget är tänkt att vara generellt och träffa en större personkrets än dem som kan komma i fråga för olika arbetsmarknadsstöd, t.ex. ungdomar som utbildat sig och därmed inte varit inskrivna hos Arbetsförmedlingen och andra som på grund av sjukdom

eller andra förhållanden inte varit inskrivna. Dessa skulle genom ett ingångsavdrag kunna bli attraktiva på arbetsmarknaden. Ingångsavdraget skulle kunna skapa ett effektivt komplement till de arbetsmarknadspolitiska stöden. Förslaget skulle enligt vår uppfattning leda till ökad sysselsättning och ett ökat antal arbetade timmar bland personer i den tänkta målgruppen.

Vad nu sagts innebär sammanfattningsvis att vi anser att utskottsmajoriteten försvårar för en grupp människor i stort behov av stöd för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden.

Enligt vår mening bör finansutskottet avstyrka initiativförslaget i den del som avser ingångsavdraget.